

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
prezentate la 22 februarie 2018¹

Cauza C-44/17

**The Scotch Whisky Association, The Registered Office
împotriva
Michael Klotz**

[cerere de decizie preliminară formulată de Landgericht Hamburg (Tribunalul Regional din Hamburg, Germania)]

„Trimitere preliminară – Armonizarea legislației – Protecția indicațiilor geografice ale băuturilor spirtoase – Regulamentul (CE) nr. 110/2008 – Articolul 16 literele (a), (b) și (c) – Anexa III – Indicația geografică înregistrată «Scotch Whisky» – Whisky produs în Germania și comercializat sub denumirea «Glen Buchenbach» – Noțiunea «utilizare indirectă» a unei indicații geografice înregistrate – Noțiunea «evocare» a unei asemenea indicații – Noțiunea «indicație falsă sau înșelătoare» – Necesitatea unei identități cu indicația, a unei similitudini fonetice și/sau vizuale sau a oricărei asocieri de idei în rândul consumatorilor – Eventuala luare în considerare a contextului în care se încadrează denumirea în litigiu”

I. Introducere

1. Cererea de decizie preliminară formulată de Landgericht Hamburg (Tribunalul Regional din Hamburg, Germania) privește interpretarea articolului 16 din Regulamentul (CE) nr. 110/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind definirea, desemnarea, prezentarea, etichetarea și protecția indicațiilor geografice ale băuturilor spirtoase și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 1576/89 al Consiliului². Articolul 16 menționat protejează toate indicațiile geografice³ înregistrate în anexa III la Regulamentul nr. 110/2008 împotriva practicilor de inducere în eroare a consumatorilor cu privire la originea acestor produse.

2. Această cerere se înscrie în cadrul unui litigiu între o organizație din Regatul Unit, al cărei scop este promovarea intereselor industriei whisky-ului scoțian, pe de o parte, și un comerciant german, pe de altă parte, în legătură cu o acțiune având ca obiect obligarea acestuia din urmă la încetarea distribuirii unui whisky produs în Germania și denumit „Glen Buchenbach”. Reclamanta din litigiul principal susține că utilizarea termenului „Glen” aduce atingere indicației geografice înregistrate „Scotch Whisky” prin aceea că ar reprezenta atât o utilizare comercială indirectă și o evocare a acesteia din urmă, cât și o indicație falsă sau înșelătoare, ambele interzise la literele (a), (b) și (c) ale articolului 16 din Regulamentul nr. 110/2008.

¹ Limba originală: franceza.

² JO 2008, L 39, p. 16. Acest regulament a făcut obiectul mai multor modificări, dar dispozițiile aplicabile în prezenta cauză nu au fost afectate.

³ Conform articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 110/2008, o „indicație geografică” este „o indicație care identifică o băutură spirtoasă ca avându-și originea pe teritoriul unei țări sau într-o regiune sau o localitate de pe teritoriul respectiv, în cazul în care o anumită calitate, reputație sau altă caracteristică a băuturii spirtoase poate fi atribuită, în mod esențial, originii sale geografice”.

3. Instanța de trimitere solicită Curții în primul rând să stabilească dacă noțiunea „utilizare [...] indirectă” în sensul articolului 16 litera (a) din acest regulament presupune ca indicația geografică protejată să fie utilizată sub o formă identică sau sub o formă fonetică și/sau vizuală similară sau dacă este suficient ca termenul în litigiu să creeze, în rândul consumatorilor-țintă, o asociere oarecare cu respectiva indicație. Instanța de trimitere întreabă dacă, în ipoteza în care o simplă asociere de idei ar fi suficientă, ar trebui luat în considerare, pentru a aplica această dispoziție, contextul în care se integrează termenul utilizat pentru desemnarea produsului vizat și în special faptul că originea reală a produsului este menționată de asemenea pe eticheta acestuia.

4. În continuare, instanța de trimitere întreabă Curtea dacă noțiunea „evocare” cuprinsă la articolul 16 litera (b) din respectivul regulament presupune existența unei relații fonetice și/sau vizuale între indicația geografică protejată și termenul vizat sau dacă este suficient ca acesta din urmă să inducă orice fel de asociere de idei în rândul publicului vizat cu respectiva indicație. Instanța întreabă de asemenea dacă, în ipoteza în care o astfel de asociere ar fi suficientă, contextul în care este utilizat acest termen ar trebui să fie luat în considerare în vederea aplicării respectivei dispoziții.

5. În cele din urmă, instanța dorește să știe dacă pentru existența unei „alte indicații false sau înșelătoare”, în sensul articolului 16 litera (c) din același regulament, este necesară de asemenea luarea în considerare a contextului în care se încadrează termenul în litigiu.

6. Prezenta cauză se deosebește de cele în care Curtea a interpretat dispozițiile articolului 16 din Regulamentul nr. 110/2008⁴ prin aceea că are ca particularitate abordarea unei situații inedite în care – astfel cum o subliniază și întrebările preliminare adresate – denumirea în litigiu nu prezintă nicio asemănare, nici fonetică, nici vizuală, cu indicația geografică protejată, dar ar putea determina consumatorii să facă o legătură nepotrivită cu cea din urmă. În plus, Curtea este în mod indirect solicitată să decidă modul în care se corelează normele definite la literele (a)-(c) ale respectivului articol 16 în situațiile vizate în speță.

II. Cadrul juridic

7. Regulamentul nr. 110/2008 prevede la articolul 16, intitulat „Protecția indicațiilor geografice”, că „indicațiile geografice înregistrate în anexa III sunt protejate împotriva:

- a) oricărei utilizări comerciale directe sau indirecte pentru produse care nu intră sub incidența înregistrării, în măsura în care produsele în cauză sunt comparabile cu băutura spirtoasă înregistrată sub indicația geografică respectivă sau în măsura în care această utilizare exploatează reputația indicației geografice înregistrate;
- b) oricărei uzurpări, imitații sau evocări, chiar dacă este indicată originea reală a produsului sau dacă indicația geografică este utilizată în traducere sau însoțită de o formulă cum ar fi «gen», «tip», «fel», «stil», «fabricare», «aromă» sau alt termen asemănător;
- c) oricărei alte indicații false sau înșelătoare privind proveniența, originea, natura sau calitățile esențiale, prezente în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului, care este susceptibilă să dea o impresie falsă în privința originii acestuia;
- d) oricărei alte practici care poate induce în eroare consumatorul în privința originii reale a produsului.”

⁴ A se vedea Hotărârea din 14 iulie 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 și C-27/10, EU:C:2011:484, punctele 2-16), și Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 10 și 11).

8. Anexa III la Regulamentul nr. 110/2008, intitulată „Indicații geografice”, menționează că „Scotch Whisky” a fost înregistrat ca reprezentând o indicație geografică aparținând categoriei de produse nr. 2, și anume aceea de „Whisky/Whiskey”, având ca țară de origine „Regatul Unit (Scoția)”.

III. Litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

9. Scotch Whisky Association, The Registered Office (denumită în continuare „TSWA”) este o organizație de drept scoțian care are în principal ca scop asigurarea protecției comerțului cu whisky scoțian atât în Scoția, cât și în străinătate.

10. Domnul Michael Klotz comercializează, prin intermediul unei pagini de internet, un whisky denumit „Glen Buchenbach” care este produs la distileria Waldhorn, situată în Berglen, valea Buchenbach, din Schwaben (Baden-Württemberg, Germania).

11. Eticheta aplicată pe respectivele sticle de whisky conține, pe lângă adresa completă a producătorului german și imaginea stilizată a unui corn de vânătoare (denumit „Waldhorn” în limba germană), informațiile următoare: „Waldhornbrennerei [distilerie Waldhorn în limba franceză], Glen Buchenbach, Swabian Single Malt Whisky [Single Malt Whisky șvab], 500 ml, 40 % vol, Deutsches Erzeugnis [produs german], Hergestellt in den Berglen [fabricat în Berglen]”.

12. TSWA a sesizat Landgericht Hamburg (Tribunalul Regional din Hamburg) cu o acțiune în obligarea domnului Klotz la încetarea utilizării denumirii „Glen Buchenbach” pentru respectivul whisky, întrucât această utilizare ar încălca în special articolul 16 literele (a)-(c) din Regulamentul nr. 110/2008⁵, care protejează indicațiile geografice înregistrate în anexa III la acest regulament, printre care este menționată și indicația „Scotch Whisky”. TSWA susține mai ales, pe de o parte, că aceste dispoziții acoperă nu numai utilizarea acestei indicații însăși, ci și orice mențiune care sugerează originea geografică protejată și, pe de altă parte, că denumirea „Glen” ar crea în rândul publicului vizat o asociere cu Scoția și cu Scotch Whisky, indiferent de adăugarea altor mențiuni cu privire la originea germană a produsului. Domnul Klotz a solicitat respingerea acestei acțiuni.

13. În acest context, prin decizia din 19 ianuarie 2017, primită de Curte la 27 ianuarie 2017, Landgericht Hamburg (Tribunalul Regional din Hamburg) a decis să suspende judecata și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) «Utilizarea comercială[...] indirectă [...] a indicației geografice înregistrate [pentru o băutură spirtoasă]» în conformitate cu articolul 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008 presupune ca indicația geografică înregistrată să fie utilizată în formă identică sau similară din punct de vedere fonetic și/sau optic⁶ sau este suficient ca elementul în litigiu al semnului să creeze în percepția publicului vizat orice fel de asociere cu indicația geografică protejată sau cu zona geografică?

În cazul în care este incidentă a doua opțiune: în cadrul examinării existenței unei «utilizări comerciale indirecte», este important contextul în care se încadrează elementul în litigiu al semnului sau acest context nu se poate opune utilizării comerciale indirecte a unei indicații geografice înregistrate, chiar dacă elementul în litigiu al semnului este însoțit de o indicație a originii reale a produsului?

5 Conform TSWA, utilizarea denumirii contestate ar putea fi acoperită cumulativ de cele trei noțiuni prevăzute la literele (a), (b) și (c) ale articolului 16 care sunt menționate în întrebările preliminare. În această privință, ne vom limita la a constata că instanța de trimitere nu a stabilit o prioritate între situațiile vizate de respectivele dispoziții și nu a solicitat Curții să decidă dacă acest cumul de calificări este posibil.

6 Precizăm că decizia de trimitere utilizează adjectivul german „optisch”, care se traduce literal prin „optique” în limba franceză, dar credem că este mai corect, pe plan lexical, să utilizăm termenul „vizual”, pe care îl vom folosi în prezentele concluzii, în acord cu termenul folosit de Curte în jurisprudența sa mai recentă în domeniu.

- 2) «Evocarea» unei indicații geografice înregistrate în conformitate cu articolul 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 presupune ca între indicația geografică înregistrată și elementul în litigiu al semnului în discuție să existe o similitudine fonetică și/sau optică sau este suficient ca respectivul element să creeze în percepția publicului vizat orice fel de asociere cu indicația geografică înregistrată sau cu zona geografică?

În cazul în care este incidentă a doua opțiune: în cadrul examinării existenței unei «evocări», este important contextul în care se încadrează elementul în litigiu al semnului sau acest context nu se poate opune unei evocări ilegale prin elementul semnului în discuție, chiar dacă elementul în litigiu al semnului este însoțit de o indicație a originii reale a produsului?

- 3) În cadrul examinării existenței unei «alte indicații false sau înșelătoare», în conformitate cu articolul 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008, este important contextul în care se încadrează elementul în litigiu al semnului sau acest context nu se poate opune unei indicații înșelătoare, chiar dacă elementul în litigiu al semnului este însoțit de o indicație a originii reale a produsului?”

14. TSWA, domnul Klotz, guvernele elen, francez, italian și neerlandez, precum și Comisia Europeană a depus observații scrise. Nu a avut loc o ședință de audiere a pledoariilor.

IV. Analiză

A. *Observații preliminare*

15. În primul rând, remarcăm că cele două părți din litigiul principal au formulat obiecții în privința formulării deciziei de trimitere.

16. Pe de o parte, domnul Klotz susține că instanța de trimitere a făcut o prezentare restrânsă și incompletă a situației de fapt din litigiul principal și a oferit informații în completarea prezentării⁷.

17. În această privință, amintim că, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 267 TFUE, Curtea nu are competența nici să verifice, nici să aprecieze circumstanțele de fapt referitoare la cauza principală și că numai instanțelor naționale le revine obligația să stabilească faptele care au stat la baza litigiului și să desprindă din acestea consecințele pentru decizia pe care trebuie să o dea⁸. Totuși, Curtea poate, în spiritul cooperării, să furnizeze instanței de trimitere toate îndrumările pe care le consideră necesare, pentru a formula un răspuns util pentru instanța națională⁹.

18. Pe de altă parte, TSWA critică modul de formulare a întrebărilor preliminare de către instanța de trimitere¹⁰. În observațiile depuse la Curte, TSWA a prezentat întrebările astfel cum le-a reformulat și a furnizat răspunsuri la acestea¹¹.

7 A se vedea în special nota de subsol 72 din prezentele concluzii.

8 A se vedea în special Hotărârea din 13 februarie 2014, Maks Pen (C-18/13, EU:C:2014:69, punctul 30), Hotărârea din 3 septembrie 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punctul 13), precum și Hotărârea din 10 martie 2016, Safe Interenvíos (C-235/14, EU:C:2016:154, punctul 119).

9 A se vedea în special Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctul 31), precum și Hotărârea din 5 decembrie 2017, M.A.S. și M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, punctul 23).

10 TSWA a menționat că a formulat o acțiune în vederea remedierii, care a fost declarată inadmisibilă de către această instanță.

11 A se vedea în special nota de subsol 38 din prezentele concluzii.

19. Or, este de competența exclusivă a instanțelor naționale, care sunt sesizate cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată, să aprecieze atât necesitatea unei întrebări preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, nu se poate da curs cererii uneia dintre părțile din litigiul principal de a se reformula întrebarea adresată în termenii pe care îi indică¹². Totodată, Curtea trebuie să ofere acestor instanțe un răspuns util care să le permită soluționarea litigiului principal și trebuie, astfel, dacă este cazul, să reformuleze întrebările preliminare care i-au fost adresate¹³.

20. În continuare, cu privire la legătura dintre diferitele litere ale articolului 16 din Regulamentul nr. 110/2008, subliniem de la început că, în opinia noastră, conformă cu cea a guvernului francez, aceste dispoziții protejează indicațiile geografice înregistrate în anexa III la respectivul regulament, menționând o serie de ipoteze care se referă în mod indirect, din ce în ce mai accentuat, la acestea din urmă.

21. Astfel, considerăm că litera (a) acoperă cazurile în care se face trimitere chiar la indicația geografică înregistrată, litera (b) interzice orice uzurpare, imitare sau evocare a acestei indicații, atunci când denumirea în litigiu nu o menționează expres, litera (c) interzice orice mențiune înșelătoare cu privire la originea produsului, în timp ce litera (d) vizează orice altă practică comercială de natură să inducă în eroare consumatorul cu privire la această origine. Vom reveni asupra caracteristicilor care diferențiază respectivele litere (a)-(c), vizate în prezenta cerere de decizie preliminară, și asupra interpretării pe care o deducem, în cursul analizei de mai jos¹⁴.

B. Cu privire la noțiunea „utilizare [...] indirectă” a unei indicații geografice înregistrate în sensul articolului 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008 (prima întrebare)

1. Cu privire la forma pe care trebuie să o ia „utilizarea[...] indirectă” a unei indicații geografice înregistrate din perspectiva articolului 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008 (prima parte a primei întrebări)

22. Prima întrebare preliminară solicită Curții să se pronunțe asupra înțelesului expresiei „utilizare comercială [...] indirectă [a unei] indicații geografice înregistrate” cu privire la o băutură spirtoasă, în sensul articolului 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008.

23. Prima parte a acestei întrebări vizează în esență aspectul dacă pentru a putea constata existența unei astfel de utilizări, interzisă de respectiva literă (a), este necesar ca mențiunea în litigiu să îmbrace o formă identică cu indicația geografică înregistrată sau să fie similară din punct de vedere fonetic și/sau vizual ori dacă este suficient ca această mențiune să provoace, în rândul consumatorilor vizați, orice fel de asociere cu indicația sau cu zona geografică aferentă acesteia.

24. Instanța de trimitere consideră că sunt posibile două interpretări ale articolului 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008. Conform unei prime abordări, sugerată de o parte a doctrinei germane¹⁵, o „utilizare [...] indirectă”, în sensul acestei dispoziții, ar însemna că indicația geografică înregistrată este utilizată în formă identică sau cel puțin similară din punct de vedere fonetic sau vizual, fiind menționată nu pe produs sau pe ambalajul acestuia, precum în cazurile de „utilizare [...] directă”, ci

¹² A se vedea în special Hotărârea din 4 aprilie 2000, Darbo (C-465/98, EU:C:2000:184, punctul 19).

¹³ A se vedea în special Hotărârea din 1 februarie 2017, Município de Palmela (C-144/16, EU:C:2017:76, punctul 20).

¹⁴ A se vedea mai ales punctele 31, 62, precum și 95 și urm. din prezentele concluzii.

¹⁵ Instanța de trimitere citează, în această privință, „Tilman GRUR 1992, 829, 832 și urm.; Ströbele, Hacker, Markengesetz, ediția a unsprezecea, § 135 pct. 16”, precizând că acești autori s-au pronunțat în legătură cu o dispoziție similară articolului 16, și anume articolul 13 din Regulamentul (UE) nr. 1151/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 noiembrie 2012 privind sistemele din domeniul calității produselor agricole și alimentare (JO 2012, L 343, p. 1), ca și „Ingerl, Rohnke, Markengesetz, ediția a treia, § 135, pct. 4”.

într-un cu totul alt cadru, de exemplu într-o reclamă comercială sau în documente însoțitoare. Această instanță precizează că o astfel de interpretare ar conduce la constatarea că respectiva literă (a) nu este aplicabilă în speță, întrucât denumirile „Glen” și „Scotch Whisky” nu sunt nici identice, nici similare. Dimpotrivă, urmând a doua abordare, ar fi suficient ca elementul în litigiu al semnului să provoace în rândul publicului vizat orice fel de asociere cu indicația geografică sau cu zona geografică în cauză¹⁶.

25. Atât TSWA, cât și guvernele elen și italian susțin această a doua interpretare. În schimb, domnul Klotz, guvernele francez și neerlandez, precum și Comisia consideră în esență că nu ar putea exista o „utilizare[...] indirectă” în sensul respectivului articol 16 litera (a) atunci când este folosită o denumire cu o formă total diferită de indicația geografică înregistrată în speță¹⁷. Suntem de acord cu această opinie, pentru motivele dezvoltate mai jos.

26. Amintim mai întâi că, în conformitate cu o jurisprudență constantă a Curții, în interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii este necesar a se ține cont de termenii acesteia, dar și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte¹⁸.

27. În primul rând, în ceea ce privește formularea articolului 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008, TSWA susține, în mod eronat în opinia noastră, că această dispoziție trebuie interpretată în mod larg, în sensul că o utilizare comercială „indirectă” a unei indicații geografice înregistrate nu ar presupune utilizarea respectivei indicații ca atare, în tot sau în parte, ci o referire implicită la aceasta, în măsura în care această utilizare vizează „produse [...] comparabile” sau „exploatează renumele indicației geografice înregistrate”, în speță¹⁹.

28. În această privință, suntem de părere că utilizarea, la litera (a) a respectivului articol 16, a expresiei „utilizare comercială directă sau indirectă [a unei] indicații geografice înregistrate”²⁰ presupune o utilizare a indicației vizate în forma în care aceasta a fost înregistrată sau, cel puțin, într-o formă care prezintă legături atât de strânse cu aceasta, încât semnul în litigiu nu este în mod vădit dissociabil de indicația în speță²¹. Considerăm, astfel, că termenul „utilizare” impune, prin definiție, utilizarea însăși a indicației geografice protejate, care trebuie să fie prezentă în mod identic sau cel puțin în mod similar²², fonetic și/sau vizual, în semnul în litigiu²³.

16 Această instanță arată că, până în prezent, Curtea s-a pronunțat în mod general numai în sensul că „[a]rticolul 16 literele (a)-(d) din Regulamentul nr. 110/2008 are în vedere diverse ipoteze în care comercializarea unui produs este însoțită de o referire explicită sau implicită la o indicație geografică în condiții susceptibile fie să inducă publicul în eroare sau, cel puțin, să creeze în percepția acestuia o asociere de idei cu privire la originea produsului, fie să permită operatorului să obțină foloase necuvenite din reputația indicației geografice în cauză” (Hotărârea din 14 iulie 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac, C-4/10 și C-27/10, EU:C:2011:484, punctul 46).

17 Mai precis, în opinia domnului Klotz, mențiunea în litigiu ar trebui să fie „identică” cu indicația geografică protejată; conform guvernului francez, aceasta ar trebui să fie „identică sau [cel puțin] foarte similară din punct de vedere fonetic și/sau vizual”; conform guvernului neerlandez, aceasta ar trebui „să facă referire” la indicația geografică, și aceasta chiar și când poate provoca o asociere în rândul publicului vizat; conform Comisiei, nu există „utilizare” a indicației geografice atunci când se utilizează „o altă denumire”.

18 A se vedea în special Hotărârea din 15 noiembrie 2017, Geissel și Butin (C-374/16 și C-375/16, EU:C:2017:867, punctul 32 și jurisprudența citată).

19 În această ultimă privință, TSWA susține că denumirea „Glen” ar trebui interzisă, în speță, întrucât desemnează un produs care este „comparabil” cu „Scotch Whisky”, dar nu este de origine scoțiană. Aceasta consideră că întrebarea formulată vizează totodată și a doua ipoteză de la respectivul articol 16 litera (a), întrucât faptul că produsele sunt comparabile nu ar exclude exploatarea numelui indicației geografice protejate. Observăm că instanța de trimitere nu s-a exprimat în această privință, dar Curtea s-a pronunțat deja în sensul că, „[atunci] când produsele care nu intră sub incidența unei indicații geografice sunt băuturi spirtoase, pare legitim să se considere că poate fi vorba despre produse comparabile cu băutura spirtoasă înregistrată sub această indicație geografică” (Hotărârea din 14 iulie 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac, C-4/10 și C-27/10, EU:C:2011:484, punctul 54).

20 Sublinierea noastră.

21 A se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2017, EUIPO/Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, punctele 114 și urm.), în care sunt indicate criteriile de asociere între semnul în litigiu și denumirea protejată care țin de perceperea de către publicul vizat „a unei unități logice și conceptuale” sau a unei „referiri geografice la vinul de Porto care beneficiază de denumirea de origine în speță”.

22 În același mod, în Concluziile prezentate în cauza Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:581, punctele 42 și urm.), avocatul general Campos Sánchez-Bordona a considerat de asemenea, cu privire la o dispoziție echivalentă cu respectivul articol 16 litera (a), că, noțiunea „utilizare comercială directă sau indirectă” poate acoperi utilizarea denumirii de origine protejate (în prezenta cauză, indicația geografică protejată) nu numai în formă identică, ci și într-o formă similară.

23 Comisia precizează că necesitatea ca indicația geografică însăși să fie utilizată nu ar exclude însă o traducere a acesteia, adăugând că această situație nu se regăsește totuși în mod evident în speță.

29. Menționăm că Curtea a stabilit deja elemente de definire cu privire la noțiunea de utilizare „directă” în sensul respectivului articol 16 litera (a), admitând că poate fi vorba despre utilizarea unei mărci care conține o indicație geografică sau un termen corespunzător acestei indicații și traducerea sa pentru băuturile spirtoase care nu îndeplineau specificațiile corespunzătoare, astfel cum era cazul mărcilor figurative care constituiau obiectul litigiului principal. În schimb, Curtea nu s-a pronunțat încă cu privire la semnificația utilizării „indirecte” în sensul aceleiași dispoziții.

30. În ceea ce ne privește, considerăm că acest caracter indirect nu presupune ipoteza în care denumirea în cauză nu face referire explicită la una dintre indicațiile geografice înregistrate în anexa III la Regulamentul nr. 110/2008, astfel cum pretinde TSWA, ci se aplică situațiilor în care este folosită o modalitate oarecum deturnată pentru a utiliza o astfel de indicație. Astfel, în mod similar domnului Klotz, guvernului neerlandez și Comisiei, considerăm că, spre deosebire de utilizarea „directă”, care presupune ca indicația geografică protejată să fie aplicată direct pe produsul vizat sau pe ambalajul acestuia, o utilizare „indirectă” presupune ca această indicație să figureze în cadrul vectorilor suplimentari de marketing sau de informare, precum o reclamă publicitară pentru produsul în cauză²⁴ sau documente care se referă la acesta²⁵.

31. În *al doilea rând*, cu privire la *contextul* în care se înscrie dispoziția în cauză, subliniem că litera (a) a respectivului articol 16 are în mod necesar un domeniu de aplicare distinct de normele care îi urmează în cadrul aceluiași articol. Această primă dispoziție trebuie, în mod special, să fie diferențiată în mod corespunzător de litera (b), care privește cazurile de „uzurpare, imitare sau evocare”, adică cazurile în care indicația geografică nu este utilizată ca atare, ci este sugerată, printr-o referință mai subtilă decât cea inclusă la litera (a), în rândul consumatorilor țintă.

32. Or, litera (b) a respectivului articol 16 și-ar pierde efectul util dacă litera (a) a acestuia ar fi interpretată în sens larg, astfel cum se preconizează în prima întrebare preliminară, în sensul că ar fi aplicabilă de îndată ce semnul în litigiu creează o oarecare asociere de idei cu o indicație geografică înregistrată sau cu zona geografică corespunzătoare acesteia. Rezultă, prin urmare, din economia generală a acestui articol, astfel cum subliniază guvernul francez și Comisia, că noțiunea „utilizare comercială directă sau indirectă a [unei] indicații geografice înregistrate”, în sensul respectivei litere (a), nu acoperă astfel de situații.

33. Această concluzie ne apare ca fiind confirmată de jurisprudența Curții²⁶ conform căreia este necesară o legătură suficient de apropiată cu indicația geografică protejată chiar și în ceea ce privește noțiunea de simplă „evocare” în sensul articolului 16 litera (b)²⁷, cerință care se impune, în opinia noastră, cu atât mai mult în cazul noțiunii „utilizare” în sensul literei (a) a acestui articol.

34. În *al treilea rând*, în ceea ce privește *finalitățile* Regulamentului nr. 110/2008, observăm, mai întâi, că considerentul (4) al acestuia subliniază că legiuitorul Uniunii Europene a urmărit „să asigure o abordare mai sistematică a legislației care reglementează băuturile spirtoase”, stabilind „criterii bine definite”, în special „cu privire la protecția indicațiilor geografice”²⁸.

24 Guvernul neerlandez oferă exemplul – fictiv – al utilizării comerciale indirecte a indicației geografice protejate „Scotch Whisky” în cadrul unei campanii publicitare care ar avea următorul conținut: „Glen Buchenbach are gust de Scotch Whisky”.

25 A se vedea și doctrina citată în decizia de trimitere care este menționată la nota de subsol de la pagina 15 din prezentele concluzii.

26 A se vedea Hotărârea din 14 iulie 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 și C-27/10, EU:C:2011:484, punctele 56 și 57), precum și Hotărârea din 21ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 33-35).

27 În legătură cu interpretarea respectivului articol 16 litera (b), a se vedea răspunsul la a doua întrebare preliminară menționat la punctul 48 și urm. din prezentele concluzii.

28 A se vedea de asemenea considerentul (1) al Regulamentului nr. 110/2008, precum și expunerea de motive a propunerii Comisiei din 15 decembrie 2005, care a condus la adoptarea acestui instrument [Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului cu privire la definirea, desemnarea, prezentarea și etichetarea băuturilor spirtoase, COM(2005) 125 final, p. 2], în care se identifică necesitatea de îmbunătățire a clarității reglementărilor dreptului Uniunii aplicabile până la acel moment în domeniul băuturilor spirtoase.

35. Avem îndoieli că este compatibilă cu această preocupare evidentă pentru securitatea juridică admiterea relevanței unui criteriu precum cel avut în vedere de instanța de trimitere, și anume faptul de a „crea în percepția publicului vizat *orice fel de asociere* cu indicația geografică înregistrată sau cu zona geografică”²⁹, întrucât este de observat că este vorba aici despre un criteriu care nu a fost introdus, în niciun caz, de legiuitor și ale cărui limite ne par insuficient de neclare. Desigur, Curtea a evocat deja, în legătură cu dispozițiile articolului 16 din acest regulament, riscul de a „crea în rândul publicului o asociere de idei cu privire la originea produsului”³⁰, dar considerăm că instanța menționată nu a înțeles să transforme această constatare generală în factor decisiv de apreciere în scopul aplicării vreuneia dintre respectivele dispoziții.

36. În continuare, pe un plan mai substanțial, observăm că considerentul (2) al Regulamentului nr. 110/2008 prevede că măsurile cuprinse în acesta „ar trebui să contribuie la atingerea unui nivel înalt de protecție a consumatorilor, la prevenirea practicilor dolosive, la obținerea transparenței pieței și a unei concurențe loiale”. Considerentul (9) al regulamentului adaugă faptul că aceste măsuri „ar trebui, de asemenea, să împiedice utilizarea improprie [...] a denumirilor băuturilor spirtoase pentru produse care nu respectă definițiile prevăzute în [prezentul] regulament”. Considerentul (14) al regulamentului evocă protecția specifică de care beneficiază indicațiile geografice care sunt înregistrate în anexa III la respectivul regulament „în cazul în care o anumită calitate, reputație sau altă caracteristică a băuturii spirtoase poate fi atribuită în mod esențial originii sale geografice”.

37. Cu privire la obiectivele pe care le urmărește în special articolul 16 din Regulamentul 110/2008, reiese printre altele din titlul său că acest articol are ca obiect asigurarea „protecția indicațiilor geografice” prin înregistrarea lor, care urmărește, pe de o parte, identificarea băuturilor spirtoase ca fiind originare de pe un teritoriu determinat în cazurile menționate la considerentul (14) amintit, iar pe de altă parte, să contribuie la realizarea obiectivelor mai generale menționate în considerentul (2)³¹.

38. Astfel, rezultă că dispozițiile Regulamentului nr. 110/2008 și în special din cele ale articolului 16 au ca scop să împiedice utilizarea abuzivă a indicațiilor geografice protejate, nu numai în interesul cumpărătorilor, ci și în interesul producătorilor, care au făcut eforturi pentru garantarea calităților așteptate ale produselor care poartă legal astfel de indicații, după cum a evidențiat deja Curtea cu privire la o dispoziție de drept al Uniunii³² cu o formulare similară³³ celei a articolului 16 din acest

29 Sublinierea noastră.

30 A se vedea punctul citat la nota de subsol 16 din prezentele concluzii, în privința căruia TSWA susține că versiunea în limba germană (care menționează doar o „asociere”) este mai restrictivă decât versiunile în limbile spaniolă, engleză, franceză sau italiană (care menționează o „asociere de idei”) și că această ultimă formulare, mai cuprinzătoare, ar trebui privilegiată, astfel încât „asocierea” să se raporteze la percepția pe care o generează indicația geografică, iar nu la o asociere cu însăși indicația geografică.

31 Scopurile astfel vizate de articolul 16 sunt evidențiate în Hotărârea din 14 iulie 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 și C-27/10, EU:C:2011:484, punctul 47), precum și în Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 23 și 24).

32 Și anume articolul 118m alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 1234/2007 al Consiliului din 22 octombrie 2007 de instituire a unei organizări comune a piețelor agricole și privind dispoziții specifice referitoare la anumite produse agricole (Regulamentul unic OCP) (JO 2007, L 299, p. 1), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 491/2009 al Consiliului din 25 mai 2009 (JO 2009, L 154, p. 1).

33 Cu privire la similitudinile existente între articolul 16 din Regulamentul nr. 110/2008 și articolul 118m alineatul (2) din Regulamentul nr. 1234/2007, a se vedea Hotărârea din 20 decembrie 2017, Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:991, punctele 18, 34, 39 și 40), precum și Concluziile avocatului general Campos Sánchez-Bordona prezentate în cauza Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:581, punctul 60 și nota 16).

regulament³⁴. În această perspectivă, litera (a) a respectivului articol 16 interzice mai exact, în mod expres, ca alți operatori să utilizeze în scopuri comerciale o indicație geografică înregistrată pentru produse care nu corespund tuturor specificațiilor cerute³⁵, în special cu scopul de a profita în mod nejustificat de renumele acestei indicații geografice³⁶.

39. În opinia noastră, rezultă din cele de mai sus că protecția consumatorilor la un nivel ridicat este, cu certitudine, una dintre finalitățile dispozițiilor supuse interpretării, dar nu se poate însă deduce de aici, astfel cum sugerează guvernele elen și italian, că ar fi suficient, pentru ca interdicția de la litera (a) menționată să se aplice, ca denumirea în litigiu să poată induce în vreun fel consumatorul în eroare cu privire la proveniență și ca ea să producă același efect ca și cum indicația geografică ar fi fost utilizată astfel cum a fost înregistrată sau într-o formă similară. Este necesar, astfel, să nu se omită faptul că aceste dispoziții au de asemenea ca obiective să protejeze calitățile recunoscute ale produselor care poartă în mod legal o astfel de indicație și, în consecință, să protejeze interesele economice ale operatorilor care au investit în garantarea acestor calități, precum și, mai general, să favorizeze transparența piețelor și o concurență loială.

40. Propunem deci să *răspundem* la prima parte a primei întrebări că articolul 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008 trebuie interpretat în sensul că „utilizarea[...] indirectă” a unei indicații geografice înregistrate, interzisă prin această dispoziție, impune ca denumirea în litigiu să fie identică cu indicația vizată sau similară din punct de vedere fonetic sau vizual. În consecință, nu este suficient ca această denumire să poată crea, în percepția consumatorilor vizati, o asociere de idei oarecare cu indicația sau cu zona geografică corespunzătoare acesteia.

2. Cu privire la incidența eventualelor informații care încadrează semnul în litigiu din perspectiva articolului 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008 (a doua parte a primei întrebări)

41. A doua parte a primei întrebări preliminară este supusă aprecierii Curții numai în ipoteza în care aceasta ar considera că o simplă asociere de idei cu indicația geografică înregistrată sau cu zona geografică în cauză este suficientă pentru a conduce la constatarea existenței unei „utilizări comerciale [...] indirecte” a acestei indicații în sensul articolului 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008.

42. Dat fiind faptul că preconizăm reținerea interpretării contrare, ca răspuns la prima parte a acestei întrebări, considerăm că Curtea nu va trebui să se pronunțe asupra celei de a doua părți a întrebării. Vom prezenta totuși câteva observații cu privire la aceasta din urmă.

43. Instanța de trimitere ridică problema dacă, pentru a stabili existența unei astfel de utilizări, trebuie ținut cont de contextul în care se încadrează mențiunea în litigiu și în special de faptul că aceasta este însoțită de o precizare cu privire la originea reală a produsului, astfel încât informațiile furnizate de acest context ar permite respingerea susținerii conform căreia nu ar fi respectate cerințele menționate la articolul 16 litera (a). Mai concret, instanța de trimitere pune problema dacă elementul în litigiu „Glen” trebuie analizat în mod izolat sau dacă ea trebuie să ia în considerare și diversele mențiuni de

34 Potrivit Hotărârii din 20 decembrie 2017, Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:991, punctul 38), „cu privire la protecția [denumirilor de origine protejate] și a [indicațiilor geografice protejate], Regulamentul nr. 1234/2007 constituie un instrument al politicii agricole comune care urmărește în esență să garanteze consumatorilor că produsele agricole care poartă o indicație geografică înregistrată în temeiul acestui regulament prezintă, datorită provenienței dintr-o zonă geografică determinată, anumite caracteristici specifice și, prin urmare, oferă o garanție de calitate datorată provenienței lor geografice în scopul de a permite operatorilor agricoli care au acceptat să facă eforturi calitative reale să obțină în schimb venituri sporite și de a împiedica terții să profite în mod abuziv de reputația ce decurge din calitatea acestor produse” (sublinierea noastră).

35 Amintim că articolul 15 alineatul (4) din Regulamentul nr. 110/2008 impune ca „[b]ăuturile spirtoase care poartă o indicație geografică înregistrată în anexa III să respecte toate specificațiile din dosarul tehnic prevăzut în temeiul articolului 17 alineatul (1)”.

36 A se vedea, în acest sens, Hotărârea din 14 iulie 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 și C-27/10, EU:C:2011:484, punctul 46), precum și în Hotărârea din 20 decembrie 2017, Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:991, punctele 39 și 40).

pe etichetă care precizează că produsul respectiv este originar din Germania³⁷. Instanța apreciază că nu ar putea dispune pur și simplu interdicția solicitată de TSWA, în litigiul principal, decât dacă respectiva literă (a) ar fi interpretată de Curte în sensul în care interzice utilizarea unui termen care dă naștere vreunei asocieri de idei cu indicația geografică înregistrată, oricare ar fi contextul acestei utilizări.

44. TSWA și guvernul elen susțin că indicațiile suplimentare pe care le furnizează eticheta și ambalarea produsului³⁸ sunt irelevante pentru a înlătura aplicarea articolului 16 litera (a). Conform guvernului italian, chiar dacă contextul în care se integrează elementul în litigiu poate juca un rol, existența unei utilizări indirecte, în sensul acestei dispoziții, nu ar putea fi exclusă, chiar și atunci când respectivul element este însoțit de informații cu privire la origine. Guvernul neerlandez consideră că nu poate exista o astfel de utilizare dacă nu se face referire la indicația geografică protejată și că, în plus, eticheta menționează clar locul unde a fost produsă băutura³⁹.

45. În ceea ce ne privește, ne vom limita să subliniem, *cu titlu subsidiar*⁴⁰, că articolul 16 din Regulamentul nr. 110/2008 nu conține la litera (a) o mențiune explicită cum este cea de la litera (b), potrivit căreia „uzurparea, imitația sau evocarea” unei indicații geografice înregistrate poate fi constatată „chiar dacă este indicată originea reală a produsului”.

46. Această diferență în formulare se explică, în opinia noastră, prin faptul că atunci când se discută despre o eventuală „utilizare comercială directă sau indirectă” a unei indicații geografice protejate, în sensul articolului 16 litera (a), această situație presupune că se utilizează indicația respectivă ca atare sau într-o formă asimilabilă, iar nu o indicație de un alt tip⁴¹. În acest caz, nu există nicio ambiguitate privind faptul că este necesar să se focalizeze analiza situației în speță asupra constatării aspectului dacă s-a utilizat sau nu s-a utilizat una dintre indicațiile geografice care sunt înregistrate în anexa III la același regulament.

47. În schimb, în cazul vizat de litera (b) a respectivului articol 16, unde se pune problema unei „uzurpări, imitări sau evocări”, evaluarea situației trebuie, fără îndoială, să depășească o astfel de constatare obiectivă și presupune o analiză în context, pentru care legiuitorul Uniunii a ținut să indice în mod expres că anumiți factori potențiali de apreciere, în special faptul că este menționată „originea reală a produsului”⁴², nu ar putea permite înlăturarea vreuneia dintre aceste trei calificări⁴³. În opinia noastră, această situație ar trebui să se regăsească, *a fortiori*, în cazul mai simplu vizat de litera (a) a aceluiași articol 16, presupunând că Curtea apreciază că este necesar examineze contextul în care se integrează semnul în litigiul pentru a aplica această dispoziție.

37 Și anume „Whisky şvab [...]” (în franceză whisky souabe), „Deutsches Erzeugnis” (produs german), „Hergestellt in den Berglen” (fabricat în Berglen).

38 TSWA propune o reformulare în acești termeni a celei de a doua părți a primei întrebări preliminare, pentru motivul că noțiunea „context” („Umfeld” în germană, limba prezentei proceduri) care este utilizată de instanța de trimitere nu rezultă nici din Regulamentul nr. 110/2008, nici din jurisprudența Curții și că este necesar a se face referire mai degrabă la noțiunile „prezentare”, „etichetare” și „ambalaj” definite la punctele 15-17 din anexa I la acest regulament, care sunt evocate în esență în această întrebare, având în vedere motivarea deciziei de trimitere.

39 Domnul Klotz, guvernul francez și Comisia nu își exprimă poziția cu privire la acest aspect, ținând cont de răspunsul pe care îl propun pentru prima parte a primei întrebări preliminare.

40 Pentru motivele indicate la punctul 42 din prezentele concluzii.

41 A se vedea și punctul 40 din prezentele concluzii.

42 Respectivul articol 16 litera (b) menționează de asemenea ca lipsit de relevanță faptul că „indicația geografică [este] utilizată în traducere sau însoțită de o expresie precum cele de «gen», «tip», «fel», «stil», «fabricare», «aromă» sau alt termen asemănător”. Astfel, indiferent de utilizarea unor astfel de expresii presupus corectoare, consumatorul rămâne indus în eroare de mesajul transmis prin denumirea principală, care stabilește o legătură nelegală cu respectiva indicație.

43 Despre eventuala relevanță a contextului în care se încadrează elementul în litigiu din perspectiva articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008, a se vedea răspunsul la a doua parte a celei de a doua întrebări preliminare, menționat la punctul 69 și urm. din prezentele concluzii.

C. Cu privire la noțiunea „evocare” a unei indicații geografice înregistrate în sensul articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 (a doua întrebare)

1. Cu privire la forma pe care trebuie să o ia „evocarea” unei indicații geografice înregistrate din perspectiva articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 (prima parte a celei de a doua întrebări)

48. A doua întrebare preliminară invită Curtea să se pronunțe asupra noțiunii „evocare” a unei indicații geografice înregistrate cu privire la o băutură spirtoasă, în sensul articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008.

49. Prin prima parte a acestei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, pentru ca existența unei astfel de evocări să fie constatată și, prin urmare, să fie interzisă prin litera (b) amintită, mențiunea în litigiu trebuie să îmbrace o formă identică cu indicația geografică protejată sau o formă similară din punct de vedere fonetic și/sau vizual sau este suficient ca această mențiune să creeze, în percepția consumatorilor vizați, orice fel de asociere cu indicația sau cu zona geografică aferentă acesteia.

50. În susținerea cererii sale, această instanță arată că, în mod constant, Curtea a interpretat noțiunea „evocare” de la articolul 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008, precum și din reglementările asemănătoare ale dreptului Uniunii care i-au precedat în sensul că noțiunea „acoperă ipoteza în care termenul utilizat pentru a desemna un produs încorporează o parte a unei denumiri protejate, astfel încât consumatorului, în prezența numelui produsului, îi este indusă, ca imagine de referință, marfa care beneficiază de respectiva denumire”⁴⁴. Instanța adaugă că, din cunoștințele sale, Curtea nu s-a pronunțat însă cu privire la aspectul dacă o similitudine fonetică și/sau vizuală între respectivele semne⁴⁵ este o condiție imperativă pentru ca să poată fi constatată o evocare interzisă. Instanța consideră că un răspuns la această întrebare este esențial în prezenta cauză, întrucât o astfel de similitudine nu există în speță⁴⁶.

51. TSWA, precum și guvernele elen, francez și italian propun să se răspundă că „evocarea” unei indicații geografice înregistrate în sensul respectivului articol 16 litera (b) nu presupune ca termenul în litigiu să prezinte o similitudine fonetică și/sau vizuală cu indicația vizată și că este suficient ca acest termen să creeze, în percepția publicului vizat, o oarecare asociere de idei cu indicația sau cu zona geografică. Domnul Klotz și guvernul neerlandez susțin teza contrară.

52. Comisia adoptă o poziție, oarecum intermediară, conform căreia respectiva noțiune de evocare nu presupune în mod necesar o asemănare fonetică și/sau vizuală sau numai o asociere de idei, ci mai degrabă, în speță, „existența, între indicația geografică înregistrată și denumirea contestată, a unei proximități conceptuale în cadrul căreia un consumator normal informat ar stabili o legătură directă și univocă între denumirea contestată și [această] indicație”⁴⁷. Inclinem în favoarea unei interpretări apropiată de această ultimă opinie, pentru motivele următoare.

⁴⁴ Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctul 21 și jurisprudența citată).

⁴⁵ Astfel cum exista în exemplul oferit de instanța de trimitere între denumirea în litigiu „Verlados” și indicația geografică înregistrată „Calvados” în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35).

⁴⁶ Astfel, elementul în litigiu „Glen” diferă, în mod evident, atât fonetic, cât și vizual de indicația geografică înregistrată „Scotch Whisky”.

⁴⁷ Precizăm că guvernele francez și italian pun și ele accentul pe criteriul „proximității conceptuale”, însă nu își centrează răspunsul pe care îl propun pe acest criteriu, ci pe criteriul „asocierii” evocat de instanța de trimitere.

53. În primul rând, observăm că *modul de redactare* a literei (b) în discuție nu conține elemente care să permită definirea precisă a înțelesului noțiunii de evocare a unei indicații geografice protejate. Cel mult, o analiză în context prin comparație cu celelalte două ipoteze menționate în prealabil în această dispoziție, și anume „uzurparea” și „imitarea”, permite să se considere că noțiunea „evocare” presupune un anumit grad de similitudine cu indicația geografică vizată, chiar dacă pare să presupună gradul de similitudine cel mai redus dintre cele trei noțiuni.

54. Pe de altă parte, o serie de învățăminte trebuie deduse, în opinia noastră, din *jurisprudența Curții* cu privire la articolul 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 sau la alte dispoziții ale dreptului Uniunii a căror formulare este similară acestuia.

55. Astfel cum a arătat instanța de trimitere, Curtea a considerat că există o „evocare”, mai ales în sensul literei (b), atunci când denumirea în litigiu „încorporează o parte a unei denumiri protejate”⁴⁸. Suntem de părere că o astfel de încorporare parțială⁴⁹, întâlnită și în litigiile principale care au condus la pronunțarea hotărârilor Curții în discuție⁵⁰, nu este însă o condiție *sine qua non* pentru a face aplicarea acestei dispoziții.

56. Astfel, cum indică guvernul francez, rezultă din expresia „astfel încât”, care succede formulei sus-menționate, că criteriul central și decisiv pentru a analiza existența unei astfel de „evocări” este acela de a verifica dacă „în prezența numelui produsului, consumatorului îi este indusă, ca imagine de referință, marfa care beneficiază de această denumire [protejată]”⁵¹. Curtea, de altfel, a subliniat deja că „instanța națională trebuie să se întemeieze, în esență, pe reacția prezumată, prin prisma termenului utilizat pentru a desemna produsul în cauză, a consumatorului, *esențial* fiind ca acesta din urmă să stabilească o legătură între termenul menționat și denumirea protejată”⁵². Curtea a mai precizat că instanța națională trebuie „să ia în considerare percepția consumatorului european mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat”⁵³. În fapt, chiar dacă denumirea protejată în cauză face parte integrantă din marca contestată, este posibil ca consumatorul mediu, când se află în prezența produsului care poartă respectiva marcă, să nu o asocieze în mod necesar pe aceasta cu produsul care beneficiază de respectiva denumire⁵⁴.

57. Curtea a statuat în mod repetat că „era legitim să se considere că există o evocare a unei denumiri protejate atunci când, în cazul unor produse care prezintă analogii vizuale, denumirile de vânzare prezintă o asemănare fonetică și vizuală” care „nu este rodul unor împrejurări întâmplătoare”, precizând că „o astfel de asemănare era evidentă în cazul în care termenul utilizat pentru a desemna produsul în cauză se termină cu aceleași două silabe ca și denumirea protejată și cuprinde același număr de silabe ca aceasta”⁵⁵.

48 Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctul 21 și jurisprudența citată).

49 În schimb, nu există o simplă „evocare”, ci o „utilizare”, în sensul unei dispoziții similare celei de la litera (a) a articolului 16 din Regulamentul nr. 110/2008, atunci când denumirea protejată este încorporată în *integralitate* în cea a produsului alimentar pentru a indica gustul acestuia (a se vedea Hotărârea din 20 decembrie 2017, Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne, C-393/16, EU:C:2017:991, punctele 57 și 58).

50 Cu privire la denumirile contestate „Cambozola”, „parmesan”, „KONJAKKI”, „Verlados » și „Port Charlotte”, a se vedea Hotărârea din 4 martie 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, EU:C:1999:115, punctul 25), respectiv Hotărârea din 26 februarie 2008, Comisia/Germania (C-132/05, EU:C:2008:117, punctul 44), Hotărârea din 14 iulie 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 și C-27/10, EU:C:2011:484, punctul 56), Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctul 21), precum și Hotărârea din 14 septembrie 2017, EUIPO/Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, punctul 122).

51 A se vedea în special Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 21, 32, 35 și 48, precum și jurisprudența citată). Potrivit Comisiei, acest criteriu jurisprudențial presupune crearea unei asocieri, în mod imediat și precis, între produsul vizat și indicația geografică protejată.

52 Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctul 22), sublinierea noastră.

53 Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 25, 28 și 48).

54 A se vedea în acest sens Hotărârea din 14 septembrie 2017, EUIPO/Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, punctele 122-125).

55 A se vedea mai ales Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 33, 34, 38-40 și 48, precum și jurisprudența citată).

58. Totuși, considerăm, ca și majoritatea părților care au prezentat observații în prezenta cauză⁵⁶, că identificarea unei asemănări fonetice și vizuale nu constituie o condiție imperativă pentru a verifica existența unei „evocări”, ci mai degrabă un test printre altele indicate de Curte care permit efectuarea acestei verificări. Considerăm că menționarea unei „asemănări” sau a unei „similitudini” fonetice și vizuale de către Curte era legată de circumstanțele factuale proprii cauzelor în care au fost pronunțate hotărârile în care aceasta este menționată⁵⁷ și că nu este exclus ca o „evocare” să poată exista chiar și în lipsa unei astfel de asemănări.

59. În afară de criteriul încorporării parțiale a denumirii protejate sus-menționate⁵⁸, un alt factor de apreciere reținut ca relevant este cel al „«proximității conceptuale» existente între termenii provenind din limbi diferite”. Precizăm că acest criteriu a fost diferențiat de Curte de cel al „asemănării fonetice și vizuale” și că, alături de celelalte criterii, a fost asociat la cercetarea cu privire la percepția consumatorului, care apare, așadar, ca fiind condiția centrală și necesară pentru existența unei „evocări”⁵⁹.

60. Considerăm deci că, pentru a exista o „evocare” în sensul articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008, singurul criteriu determinant este acela dacă, „în prezența denumirii produsului, consumatorului îi este indusă, ca imagine de referință, marfa care beneficiază de denumirea protejată”⁶⁰, aspect pe care instanța națională trebuie să îl aprecieze ținând cont, după caz, fie de încorporarea parțială a denumirii protejate în denumirea contestată, fie de asemănarea fonetică și vizuală, fie de o proximitate conceptuală.

61. În schimb, nu ar fi, în opinia noastră, conform cu finalitățile sus-menționate ale dispozițiilor interpretate aici⁶¹ să se admită un criteriu atât de imprecis și de extensiv precum este cel preconizat în a cea doua întrebare preliminară, și anume că „elementul în litigiu al semnului creează în percepția publicului vizat *orice fel de asociere* cu indicația geografică înregistrată sau cu zona geografică”⁶².

62. În plus, având în vedere economia articolului 16, este necesar, după cum am precizat în cazul literei (a)⁶³, să ne asigurăm că nu facem o interpretare a literei (b) care ar conduce la interferarea cu domeniul de aplicare al dispozițiilor care îi succedă în respectivul articol, mai precis literele (c) și (d), care vizează situații în care referirea la o indicație geografică protejată este mai subtilă decât o „evocare” a acesteia.

56 Și anume toate părțile, cu excepția domnului Klotz și a guvernului neerlandez.

57 A se vedea în special Hotărârea din 4 martie 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, EU:C:1999:115, punctul 27), Hotărârea din 26 februarie 2008, Comisia/Germania (C-132/05, EU:C:2008:117, punctul 46), Hotărârea din 14 iulie 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 și C-27/10, EU:C:2011:484, punctele 57 și 58), precum și Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 38-40).

58 A se vedea punctul 55 din prezentele concluzii.

59 A se vedea Hotărârea din 26 februarie 2008, Comisia/Germania (C-132/05, EU:C:2008:117, punctele 47 și 48), precum și Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctul 35).

60 Cu precizarea că nu prezintă relevanță dacă consumatorul european mediu nu riscă să confunde produsul în litigiu cu produsul care poartă în mod legitim denumirea protejată în cauză (a se vedea jurisprudența menționată la punctul 79 din prezentele concluzii).

61 Finalitățile analizate la punctul 34 și urm. din prezentele concluzii.

62 Sublinierea noastră.

63 A se vedea punctul 31 și urm. din prezentele concluzii.

63. În final, cu privire la contextul mai general în care se înscriu Regulamentul nr. 110/2008 și în special articolul 16, domnul Klotz subliniază, în mod întemeiat că, dacă Curtea ar considera că este suficient, pentru a exista o „evocare”, să se creeze o asociere de orice natură, aceasta ar conduce la extinderea în mod imprevizibil a domeniului de aplicare al acestui regulament și ar induce riscuri importante pentru libera circulație a mărfurilor, știut fiind faptul că protecția proprietății industriale și comerciale, precum cea acordată prin respectivul regulament⁶⁴, constituie una dintre justificările posibile ale restricțiilor aduse acestei libertăți⁶⁵.

64. Mai exact, dacă protecția indicației geografice, în cazul de față „Scotch Whisky”, care este conferită prin litera (b) a articolului 16, ar trebui extinsă la utilizarea unui termen nicidecum analog indicației geografice, produsele sau mărcile care nu fac în niciun mod referire la formularea respectivei indicații ar intra de asemenea sub incidența interdicției prevăzute la această dispoziție. Ar rezulta, cum indică și guvernul neerlandez, că posibilitățile producătorilor de whisky din alte țări decât „Regatul Unit (Scoția)”⁶⁶ de a se distinge prin intermediul propriilor produse sau mărci ar fi astfel drastic reduse⁶⁷.

65. În consecință, propunem să se răspundă la prima parte a celei de a doua întrebări preliminare că articolul 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 trebuie interpretat în sensul că „evocarea” unei indicații geografice înregistrate, interzisă prin această dispoziție, nu impune ca denumirea în litigiu să prezinte în mod necesar o asemănare fonetică și vizuală cu indicația vizată, însă nu este suficient ca această denumire să creeze în percepția consumatorilor vizați, o asociere de idei oarecare cu indicația protejată sau cu zona geografică corespunzătoare acesteia. În lipsa unei astfel de asemănări, trebuie să se țină seama de proximitatea conceptuală existentă, după caz, între indicația vizată și denumirea contestată, cu condiția ca această proximitate să fie de natură să inducă consumatorului, ca imagine de referință, produsul care beneficiază de respectiva indicație.

66. Cu privire la aplicarea acestei concluzii în cadrul litigiului principal, amintim că este de competența exclusivă a instanței de trimitere să aprecieze dacă există, în speță, o „evocare” în sensul respectivului articol 16 litera (b)⁶⁸, iar nu a Curții, chiar dacă aceasta poate aduce precizări care să orienteze instanțele naționale în adoptarea deciziei⁶⁹.

67. În acest sens, constatăm că, după trecerea în revistă a argumentelor părților din litigiul principal⁷⁰, instanța de trimitere precizează că termenul „glen” este un cuvânt cu origine irlandeză care semnifică „vale îngustă” și că 31 dintre cele 116 distilerii care produc „Scotch Whisky”, deci whisky de origine scoțiană, poartă numele *glenurilor* în care sunt situate. Aceeași instanță subliniază că există însă whisky-uri produse în afara Scoției care conțin termenul „glen” în denumirea lor, precum whisky-urile

64 A se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2017, EUIPO/Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, punctele 80 și 81).

65 În această privință, domnul Klotz vizează în special Hotărârea din 20 mai 2003, Consorzio del Prosciutto di Parma și Salumificio S. Rita (C-108/01, EU:C:2003:296, punctul 66 și jurisprudența citată).

66 Țările de origine astfel cum figurează în anexa III la Regulamentul nr. 110/2008, pentru indicația geografică protejată „Scotch Whisky”.

67 Guvernul neerlandez subliniază, în mod întemeiat, legăturile existente între protecția conferită prin Regulamentul nr. 110/2008 indicațiilor geografice și libertatea de care beneficiază întreprinderile de a alege numele produsului, protejat sau neprotejat în dreptul mărcilor, cu observația că respectivul regulament vizează evitarea unei utilizări abuzive a denumirii „Scotch Whisky” pentru acel whisky care nu a fost produs în Scoția, în timp ce protecția individuală a mărcii vizează acordarea posibilității unei întreprinderi de a se distinge și de a împiedica terții să utilizeze marca protejată (cu privire la legăturile stabilite cu dreptul mărcilor prin articolul 23 din regulament, a se vedea Blakeney, M., *The protection of geographical indications, Law and practice*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2014, p. 286).

68 Există o jurisprudență constantă în sensul că, în cadrul unei proceduri prevăzute la articolul 267 TFUE, întemeiată pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, orice apreciere a situației de fapt din cauză este de competența instanței naționale (a se vedea în special Hotărârea din 8 mai 2008, Danske Svineproducenter, C-491/06, EU:C:2008:263, punctul 23, precum și Hotărârea din 25 octombrie 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, punctul 27), și aceasta cu atât mai mult cu cât Curtea nu dispune în mod necesar de toate elementele indispensabile în această privință (a se vedea în special Hotărârea din 21 iunie 2007, Omni Metal Service, C-259/05, EU:C:2007:363, punctul 15, precum și Hotărârea din 9 februarie 2017, Madaus, C-441/15, EU:C:2017:103, punctul 35).

69 A se vedea jurisprudența citată la nota de subsol 9 din prezentele concluzii.

70 Conform TSWA, semnul în litigiu, respectiv „Glen”, își are originea în irlandeza *scoțiană* și este utilizat în special în Scoția ca nume al unui loc uzual și în mare măsură ca element al denumirii de whisky scoțian, cu care consumatorii europeni și germani asociază acest cuvânt în primul rând. În schimb, potrivit domnului Klotz, acest termen nu indică o origine scoțiană, întrucât este un cuvânt curent în limba engleză, provenit din irlandeza vorbită în *Irlanda* și care este purtat de numeroase orașe, râuri și văi situate în afara Scoției, precum și de whisky-uri produse peste tot în lume.

„Glen Breton” din Canada⁷¹, „Glendalough” din Irlanda și „Glen Els” din Germania⁷². În plus, instanța națională menționează un sondaj, prezentat de TSWA și contestat de domnul Klotz, din care ar rezulta în special că 4,5 % dintre consumatorii germani de whisky intervievați ar fi declarat ca termenul „glen” ar evoca pentru ei whisky-ul scoțian sau ceva scoțian.

68. Având în vedere aceste elemente, împărtășim punctul de vedere al Comisiei conform căruia nu este sigur că, în circumstanțe precum cele din litigiul principal, există o proximitate conceptuală suficientă între indicația geografică protejată și denumirea contestată pentru ca aceasta din urmă să poată fi considerată ca o „evocare” a primei în sensul articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008⁷³. În această privință, va reveni instanței de trimitere și numai ei sarcina să verifice dacă un consumator european mediu⁷⁴ are reprezentarea directă a „Scotch Whisky-ului” în prezența unui produs comparabil care poartă denumirea „Glen”, în ciuda faptului că alegerea acestuia din urmă pentru denumirea unui whisky nu este, fără îndoială, pur întâmplătoare⁷⁵. Presupunând că această instanță consideră că consumatorii asociază în mod sistematic termenul „Glen” cu cel de whisky, ar putea lipsi însă legătura necesară strânsă cu whisky-ul *scoțian* și deci proximitatea indispensabilă cu indicația „Scotch Whisky”.

2. Cu privire la incidența eventualelor informații care însoțesc semnul în litigiu din perspectiva articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 (a doua parte a celei de a doua întrebări)

69. A doua parte a celei de a doua întrebări preliminară este adresată Curții exclusiv în ipoteza în care aceasta ar considera că o asemănare fonetică și vizuală nu este obligatorie și că o simplă asociere de idei, de orice fel, cu indicația geografică înregistrată sau cu zona geografică în speță este suficientă pentru a constata existența unei « evocări » a acestei indicații, în sensul articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008.

70. Având în vedere răspunsul pe care îl recomandăm pentru prima parte a acestei întrebări⁷⁶, apreciem ca necesar să ne exprimăm poziția cu privire la a doua parte a acesteia.

71. Instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă, în scopul constatării existenței în concret a unei „evocări” interzise în temeiul articolului 16 litera (b), trebuie analizat elementul în litigiu al semnului în mod izolat sau luând în considerare contextul în care acest element este utilizat, în special când acesta este însoțit de indicații numite „delocalizante”, care menționează originea reală a produsului vizat⁷⁷.

71 Comisia menționează că TSWA încercase, fără succes, să împiedice înregistrarea „Glen Breton” de către distileria Glenora, cu sediul în Noua-Scotie (Canada) [a se vedea hotărârea Cour d'appel fédérale, Canada (Curtea de Apel Federală, Canada), din 22 ianuarie 2009, Glenora Distillery International Ltd v. The Scotch Whisky Association, 2009 FCA 16, (2010) 1 F.C.R. 195]. Mai adaugă că, în schimb, TSWA nu s-a opus înregistrării, în Germania, în anul 2013, a mărcii „Glen Buchenbach” în discuție în litigiul principal. Subliniem că TSWA a eșuat în încercarea de a interzice în Franța utilizarea mărcii „Wel Scotch” pentru o bere, în temeiul articolelor 10 și 16 din Regulamentul nr. 110/2008 [a se vedea Hotărârea Cour de cassation, Chambre commerciale (Curtea de Casație, Camera comercială) din 29 noiembrie 2011, 10-25.703, publicată în buletinul jurisprudenței].

72 Domnul Klotz precizează că această enumerare nu este exhaustivă, menționând și whisky-ul „Old Glen Malt Whisky” produs în Kentucky (Statele Unite) și whisky-ul produs în Australia de către Castle Glen Distillery. Este necesar totuși să amintim că, pentru ca aceste date să fie decisive, ar trebui să se stabilească faptul că consumatorul european mediu are cunoștință de acestea.

73 Comisia susține că termenul „Glen” nu creează o legătură suficientă cu indicația geografică protejată „Scotch Whisky”, dat fiind faptul că whisky-urile scoțiene nu sunt toate comercializate sub denumirea „Glen”, că acest termen nu este o denumire care ar fi utilizată în mod comun de către consumatori pentru whisky-ul scoțian, că nu este un cuvânt de origine exclusiv scoțiană, ci irlandeză, fiind utilizat și în Irlanda, și că sondajul menționat este limitat la piața germană și nu poate fi constatată o asociere de idei automată.

74 Astfel cum este definit în jurisprudența Curții menționată la punctul 56 din prezentele concluzii.

75 Comisia susține că nu poate fi exclus faptul că utilizarea cuvântului „Glen”, care nu are un înțeles independent în germană, are ca scop să confere un anumit prestigiu produsului vizat, întrucât este de asemenea utilizat pentru anumite whisky-uri de calitate superioară, și că rezultă totuși că în acest caz nu este vorba decât despre o strategie comercială abilă, ținând cont de lipsa legăturii suficiente cu indicația înregistrată „Scotch Whisky”.

76 A se vedea punctul 65 din prezentele concluzii.

77 Cu privire la indicațiile furnizate pe eticheta produsului din litigiul principal privind originea sa germană, a se vedea nota de subsol 37 din prezentele concluzii.

72. Instanța de trimitere observă că articolul 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 prevede în mod expres că „orice [...] evocare” este interzisă „chiar dacă este indicată originea reală a produsului”, precizare care s-ar putea opune luării în considerare a contextului în care se încadrează elementul în litigiu. În opinia instanței, aceasta nu ar exclude în mod necesar o astfel de luare în considerare, „în cursul examinării anterioare având ca scop verificarea existenței înseși a unei «evocări»”.

73. Guvernul neerlandez consideră că nu este cazul să fie analizată a doua parte a celei de a doua întrebări preliminare, din cauza răspunsului pe care îl propune pentru prima parte. Domnul Klotz susține că contextul în care se integrează mențiunea în litigiu ar trebui să joace un rol în aplicarea articolului 16 litera (b)⁷⁸. Potrivit guvernului italian, ar putea fi avut în vedere contextul, dar o „evocare” nelegală întemeiată pe această dispoziție nu ar putea fi exclusă, chiar dacă proveniența exactă a produsului în cauză este expres menționată pe acesta din urmă. TSWA, guvernele elen și francez, precum și Comisia consideră în esență că, la aprecierea existenței unei „evocări”, indicațiile suplimentare pe care le furnizează etichetarea și ambalajul⁷⁹ produsului vizat nu pot juca niciun rol, nici chiar atunci când elementul în litigiu este însoțit de indicații cu privire la originea reală a produsului. Susținem această ultimă opinie pentru motivele care urmează.

74. În primul rând, reiese din *modul de redactare*, în opinia noastră lipsit de echivoc, a articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 că aducerea la cunoștința consumatorilor vizați a „originii reale a produsului” nu constituie un element care să permită remedierea caracterului înșelător al denumirii contestate și care să excludă, așadar, posibilitatea ca aceasta să poată fi calificată drept „evocare” în sensul dispoziției menționate.

75. Celelalte precizări de la litera (b), care privesc cazuri în care indicația geografică protejată este utilizată sub forma unei traduceri sau fiind însoțită de o expresie cu caracter atenuant⁸⁰, confirmă, în opinia noastră, interpretarea conform căreia nu are incidență, în scopul acestei calificări, faptul că informații suplimentare privind proveniența sunt furnizate prin intermediul desemnării, al prezentării sau al etichetării inclusiv a ambalajului⁸¹ vizat.

76. În al doilea rând, la fel precum TSWA, guvernul francez și Comisia, suntem de părere că *jurisprudența Curții* aduce informații care confirmă respectiva interpretare.

77. Astfel, Curtea a precizat în mod clar că utilizarea eventuală a mențiunilor expres citate la articolul 16 litera b), în special cu privire la originea reală a produsului, „nu ar fi de natură să modifice calificarea” ca „evocare” în sensul articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008⁸².

78. De asemenea, Curtea a constatat că lipsa oricărui risc de confuzie între produsele vizate, în percepția publicului relevant, nu poate constitui un obstacol pentru calificarea drept „evocare”⁸³.

78 În opinia domnului Klotz, este necesar să se ia în considerare faptul că elementul în litigiu „Glen” este încorporat în semnul în ansamblu „Glen Buchenbach” și că este însoțit, pe etichetă, de numeroase mențiuni care indică originea reală a produsului, aduse la cunoștința consumatorului odată cu semnul „Glen Buchenbach” în integralitatea sa.

79 Cu privire la formularea specifică a răspunsului propus, a se vedea observațiile TSWA evocate în nota de subsol 38 din prezentele concluzii.

80 A se vedea considerațiile cu privire la aceste precizări făcute în nota de subsol 42 din prezentele concluzii.

81 Vectorii posibili de informații vizați nu numai de punctele 14-17 din anexa I la Regulamentul nr. 110/2008 (unde aceste patru noțiuni sunt definite), dar și în mod expres la articolul 16 litera c), care face referire la indicațiile cuprinse în „desemnarea, prezentarea sau etichetarea” produsului (trei termeni care figurează, de altfel, în denumirea respectivului regulament). Despre interpretarea solicitată a acestei ultime dispoziții, a se vedea punctul 84 și urm. din prezentele concluzii.

82 A se vedea Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctul 43 și jurisprudența citată), precum și prin analogie Hotărârea din 4 martie 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, EU:C:1999:115, punctele 29-43).

83 A se vedea Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 45, 51 și 52, precum și jurisprudența citată). A se vedea de asemenea, în ceea ce privește denumirea de origine protejată „Porto/Port” și marca „Port Charlotte”, Concluziile avocatului general Campos Sánchez-Bordona prezentate în cauza EUIPO/Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:394, punctul 95 și urm.), precum și Hotărârea din 14 septembrie 2017, EUIPO/Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, punctul 123).

79. În consecință, utilizarea unei denumiri calificate drept „evocare”, în sensul acestei dispoziții, a unei indicații geografice înregistrate în anexa III la respectivul regulament nu poate fi totuși autorizată ținând cont de circumstanțele specifice care însoțesc produsul ce poartă această denumire nelegală sau în lipsa riscului de confuzie cu un produs care poartă în mod valabil respectiva indicație geografică⁸⁴. Instanța națională sesizată nu dispune deci de o marjă de apreciere contextuală în acest temei⁸⁵.

80. În mod special, rezultă din această jurisprudență că este indiferent, din perspectiva articolului 16 litera (b), dacă denumirea în litigiu corespunde denumirii întreprinderii și/sau a locului unde este fabricat produsul⁸⁶, astfel cum invocă domnul Klotz, care susține că denumirea de „Glen Buchenbach” ar constitui un joc de cuvinte alcătuit din numele locului de origine al băuturii din litigiul principal (Berglen) și numele râului local (Buchenbach)⁸⁷.

81. Curtea a mai precizat că împrejurarea că denumirea în litigiu face referire la un loc de fabricație care ar fi cunoscut consumatorilor din statul membru în care produsul este fabricat nu ar constitui un factor pertinent în cadrul aprecierii noțiunii „evocare”, în sensul literei (b), dat fiind faptul că această dispoziție protejează indicațiile geografice înregistrate împotriva oricărei evocări pe întreg teritoriul Uniunii și că, din perspectiva necesității de a garanta o protecție efectivă și uniformă a respectivelor indicații în cadrul acesteia, sunt vizati toți consumatorii de pe acest teritoriu⁸⁸.

82. Această lipsă de relevanță este valabilă, în opinia noastră, în cazul ipotezei în care referirea la locul de fabricație a produsului vizat este cuprinsă, cum pare să fie cazul în prezentul litigiu principal, nu numai în însăși denumirea în litigiu, ci și în mențiunile care o completează⁸⁹.

83. În consecință, propunem *să se răspundă* la partea a doua a celei de a doua întrebări preliminare că articolul 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 trebuie interpretat în sensul că, pentru a constata existența unei „evocări” interzise prin această dispoziție, nu trebuie luate în considerare informațiile suplimentare care figurează alături de semnul în litigiu în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului vizat, în special cu privire la originea reală a produsului.

D. Cu privire la incidența eventualelor informații care însoțesc semnul în litigiu din perspectiva articolului 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008 (a treia întrebare)

84. A treia întrebare preliminară invită Curtea să declare dacă, pentru a stabili dacă există „o indicație falsă sau înșelătoare[...] care este susceptibilă să dea o impresie falsă în privința originii acestuia” în sensul articolului 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008, este necesar să se țină cont de contextul în care mențiunea în litigiu este utilizată, în special când aceasta din urmă este însoțită de o indicație privind originea reală a produsului vizat.

84 Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 11, 12, 29, 49 și urm.), cu privire la o băutură denumită „Verlados”, în privința căreia s-a invocat că acest nume face referire la denumirea întreprinderii (Viiniverla), precum și la satul (Verla, Finlanda) în care era fabricată această băutură, iar nu la indicația geografică franceză „Calvados”.

85 În Hotărârea din 4 mai 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, EU:C:1999:115, punctele 27 și 28), Curtea a considerat pertinent ca instanța națională să ia în considerare un document publicitar ce părea să indice că analogia fonetică între denumirile „Cambozola” și „Gorgonzola” nu era rezultatul unor împrejurări întâmplătoare, dar acesta numai pentru a constata această analogie și, prin urmare, pentru a fundamenta calificarea drept „evocare”.

86 Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctul 42 și urm.).

87 Este de asemenea lipsit de relevanță faptul că produsul este, eventual, comercializat numai la nivel local și în cantități reduse (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla, C-75/15, EU:C:2016:35, punctele 46 și 47).

88 A se vedea Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, punctul 27).

89 În speță, mențiunile „Swabian [şvab]”, „Deutsches Erzeugnis [produs german]” și „Hergestellt in den Berglen [fabricat în Berglen]”, care figurează pe eticheta produsului.

85. Instanța de trimitere explică faptul că își pune problema dacă, în scopul stabilirii existenței unei indicații înșelătoare cu privire la proveniență, în cadrul litigiului principal, trebuie luat în considerare numai elementul în litigiu al semnului, și anume „Glen”, sau dacă și contextul în care se integrează acest element trebuie să fie luat în considerare. Acest context ar cuprinde, în speță, în special termenul „Buchenbach” care succedă termenului „Glen” în denumirea contestată, precum și alte mențiuni care figurează pe etichetă și care ar opera o delocalizare⁹⁰.

86. În această privință, domnul Klotz și Comisia, precum și guvernul neerlandez în esență⁹¹, consideră că, pentru a aprecia dacă există o „indicație falsă sau înșelătoare” în sensul articolului 16 litera (c), este necesar să se țină cont de contextul în care se încadrează semnul în litigiu și în special ar trebui să se efectueze o analiză de ansamblu a etichetei. În opinia guvernului italian, examinarea respectivului context nu poate exclude faptul că ar putea exista o indicație înșelătoare chiar și în prezența unei mențiuni indicând originea reală a produsului. Atât TSWA, cât și guvernele elen și francez susțin că respectivul context este lipsit de relevanță în aplicarea acestei dispoziții, chiar și atunci când elementul vizat este însoțit de informații privind originea reală a produsului. Împărțim acest ultim punct de vedere, pentru motivele următoare.

87. În primul rând, în ceea ce privește *modul de redactare* a articolului 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008, subliniem, mai întâi, că această dispoziție nu face nicio referire la elemente susceptibile să încadreze, să completeze sau să corecteze semnul în litigiu.

88. Apoi, Comisia susține, eronat din punctul nostru de vedere, că „atât adjectivele «oricare alta», cât și sintagma «desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului» indică fără ambiguitate că toate indicațiile privind originea trebuie considerate în ansamblul lor și, în mod colectiv, desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului”, astfel încât, în litigiul principal, analiza ar trebui să vizeze toate informațiile menționate pe etichetă.

89. În această privință, constatăm că, în versiunea în limba germană⁹² a articolului 16, literele (a) și (b), care încep cu termenul „jede [fiecare]” urmat de substantive la singular, sunt, cu siguranță, formulate în mod diferit în raport cu literele (c) și (d) ale aceluiași articol, unde se utilizează termenul „alle [toate]” urmat de substantive la plural, construcție care ar putea sugera o idee de ansamblu pentru ultimele două puncte.

90. Totuși, această variație în formularea diferitor situații enunțate în cadrul articolului 16 nu se regăsește în celelalte versiuni lingvistice, unde termenul care semnifică în esență „fiecare [oricare]” și care este folosit atât la începutul literei (c), cât și la literele (a), (b) și (d) ale respectivului articol nu induce nicidecum, în opinia noastră, ideea că este necesar să se efectueze o examinare a ansamblului datelor care figurează, în speță, pe etichetă, pentru a aprecia dacă o situație precum cea din litigiul principal intră în mod specific sub incidența interdicției prevăzută la această literă (c)⁹³.

90 Această instanță precizează că, în opinia sa, numai în cazul în care contextul nu joacă niciun rol trebuie să decidă dacă termenul „Glen” induce în eroare publicul vizat. În schimb, dacă trebuie luat în considerare contextul, TSWA nu și-ar putea întemeia acțiunea pe articolul 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008, dat fiind faptul că această acțiune vizează simpla interdicție a utilizării respectivului termen, în pofida prezenței eventualelor indicații denumite „delocalizante”.

91 Mai precis, conform guvernului neerlandez, „nu poate fi vorba despre o indicație falsă sau înșelătoare în sensul articolului 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008, dacă *nu se face deloc referire* la o indicație geografică sau la un termen corespunzător acestei indicații și la traducerea sa și *dacă în plus eticheta produsului indică clar proveniența băuturii spirtoase*” (sublinierea noastră). Cu privire la primul element al răspunsului astfel propus, acest guvern invocă punctul 60 din Hotărârea din 14 iulie 2011, *Bureau national interprofessionnel du Cognac* (C-4/10 și C-27/10, EU:C:2011:484), unde se menționează „o indicație geografică sau un termen care corespunde acestei indicații și traducerea sa”, mențiune care ne apare ca fiind potrivită circumstanțelor factuale ale respectivei cauze (a se vedea în special punctele 16 și 38 ale hotărârii).

92 Limba prezentei proceduri

93 Există de asemenea o variație în versiunea în limba spaniolă [„todo” urmat de singular la literele (a) și (b); „cualquier” la literele (c) și (d), dar fără utilizarea pluralului întâlnit la versiunea în limba germană]. În schimb, un cuvânt identic, al cărui sens evocă un element izolat în cadrul unui ansamblu, este utilizat, urmat de singular, atât la litera (c), cât și la literele (a), (b) și (d) în special în versiunile în limba daneză („enhver”), engleză („any”), franceză („toute”), italiană („qualsiasi”), portugheză („qualquer”) și suedeză („varje”).

91. Or, există o jurisprudență constantă conform căreia dispozițiile dreptului Uniunii trebuie să fie interpretate și aplicate în mod uniform, în lumina versiunilor stabilite în toate limbile Uniunii Europene, iar în caz de neconcordanță între diferitele versiuni lingvistice ale unui text din dreptul Uniunii, dispoziția în cauză trebuie să fie interpretată în funcție de economia generală și de finalitatea reglementării din care face parte⁹⁴, criterii care ne fac să înclinăm în favoarea unei interpretări contrare celei propusă de Comisie⁹⁵.

92. În ceea ce privește expresia „indicație falsă sau înșelătoare [...] prezentă în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului”, nu vedem nici în acest caz în ce măsură această ultimă enumerare, în care se întâlnește conjuncția de coordonare „sau”⁹⁶ – care indică în mod obișnuit o alternativă –, determină Comisia să deducă că ar trebui efectuată o apreciere, calificată drept „colectivă”, care ar consta în a trebui să se țină cont de totalitatea informațiilor privind produsul vizat care însoțesc semnul în litigiu pentru a stabili dacă acesta din urmă constituie într-adevăr „o indicație falsă sau înșelătoare” în sensul articolului 16 litera (c), din Regulamentul nr. 110/2008⁹⁷.

93. Pe de altă parte, domnul Klotz invocă termenii „susceptibilă să dea o impresie falsă în privința originii”, utilizați la finalul respectivului articol 16 litera (c). El susține că, în ipoteza în care Curtea ar considera că, pentru a constata existența unei „evocări” în sensul literei (b) a respectivului articol, este necesară raportarea la o *percepție de ansamblu* concretă a consumatorului mediu, normal informat și suficient de atent și avizat⁹⁸, aceasta ar fi *cu atât mai importantă* în aprecierea existenței unei „indicații false sau înșelătoare” în sensul literei (c). Cu toate acestea, în opinia noastră, acest argument nu este aplicabil, având în vedere răspunsul pe care îl propunem la cea de a doua parte a celei de a doua întrebări preliminare⁹⁹.

94. În ceea ce ne privește, considerăm că, dacă legiuitorul Uniunii ar fi intenționat cu adevărat să permită ca o indicație care, *in sine*, ar fi fost falsă sau înșelătoare în sensul articolului 16 litera (c) din regulamentul menționat, să poată fi totuși autorizată în considerarea informațiilor suplimentare care o însoțesc, o astfel de restricție adusă domeniului de aplicare al acestei dispoziții ar fi fost prevăzută în mod expres, în special având în vedere obiectivele de protecție urmărite¹⁰⁰.

95. *În al doilea rând*, în ceea ce privește *contextul* în care se înscrie litera (c) a aceluiași articol 16, împărtășim opinia exprimată de Comisie potrivit căreia Comisia constată că situația prevăzută la această dispoziție trebuie să se distingă de cele de la literele (a) și (b) ale aceluiași articol¹⁰¹, dar, nu considerăm că din economia generală a acestei litere (c) rezultă că o examinare globală a etichetei s-ar impune în cazul vizat aici.

94 A se vedea mai ales Hotărârea din 26 iulie 2017, Mengesteab (C-670/16, EU:C:2017:587, punctul 82), precum și Hotărârea din 12 octombrie 2017, Lombard Ingtatlan Lízing (C-404/16, EU:C:2017:759, punctul 21).

95 Cu privire la sistemul normativ în care se integrează articolul 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008 și la obiectivele acestuia, a se vedea punctul 95 și urm. din prezentele concluzii.

96 Inclusiv versiunea în limba germană a respectivului articol 16 litera (c).

97 Considerăm că această expresie precizează numai că indicația suspectată a fi falsă sau înșelătoare se poate găsi pe unul sau altul dintre cele trei suporturi menționate, fără a clarifica problema dacă respectiva indicație trebuie să fie examinată în mod izolat sau în combinație cu alte informații prezente eventual de asemenea în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului.

98 În plus, guvernul francez consideră că, pentru a aprecia dacă indicația în litigiu este „susceptibilă să dea o impresie falsă a originii” în sensul literei (c) a respectivului articol 16, percepția pertinentă ar trebui să fie aceea a unui „consumator mediu, normal informat și suficient de atent și avizat”, astfel cum a reținut Curtea în legătură cu litera (b) a aceluiași articol (a se vedea Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Viiniverla, C-75/15, 2016: 35, punctul 28). Cu toate acestea, remarcăm că Curtea nu a fost solicitată să se pronunțe referitor la acest subiect, în prezenta cauză.

99 Răspuns conform căruia nu este necesar să se țină seama de elementele contextuale ale semnului în litigiu pentru a stabili dacă există o „evocare” în sensul aceleiași litere (b) (a se vedea punctul 69 și urm. din prezentele concluzii).

100 Cu privire la obiectivele vizate de normele în cauză, a se vedea punctul 98 și urm. din prezentele concluzii.

101 Potrivit Comisiei, „al treilea caz de protecție de la litera (c) diferă de primele două, prin faptul că termenul în litigiu nu creează în mod automat consumatorului o asociere cu indicația geografică înregistrată”.

96. Astfel cum a subliniat avocatul general Campos Sánchez-Bordona, în ceea ce privește o dispoziție de drept al Uniunii analogă cu articolul 16 din Regulamentul nr. 110/2008¹⁰², considerăm că acest articol conține o enumerare graduală a acțiunilor interzise în cadrul căreia litera (c) diferă de cele două prevederi precedente. Astfel, în timp ce articolul 16 litera (a) se limitează la actele de utilizare a unei indicații geografice protejate, iar litera (b) la actele de uzurpare, de imitare sau de evocare, litera (c) extinde aria de protecție prin includerea „indicațiilor” (adică a informațiilor furnizate consumatorilor) care apar în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului în cauză și care, deși nu evocă cu adevărat indicația geografică protejată, sunt calificate ca fiind „false sau înșelătoare” în privința legăturilor pe care produsul le are cu aceasta din urmă¹⁰³.

97. Cu toate acestea, în opinia noastră, din diferența, atât în ceea ce privește formularea, cât și în ceea ce privește domeniul de aplicare, care a fost astfel constatată la literele (a), (b) și (c) ale articolului 16, nu se poate deduce că această ultimă literă ar trebui interpretată în mod necesar în sensul că trebuie să se țină cont de toate celelalte informații care figurează în special pe eticheta produsului în cauză, pentru a aprecia dacă denumirea în cauză constituie o „indicație falsă sau înșelătoare” în sensul acestei dispoziții. Ni se pare că, dimpotrivă, această apreciere trebuie să se concentreze asupra indicației în litigiu în sine, examinată în mod izolat, fără ca informațiile menționate în vecinătatea ei să poată repune în discuție o astfel de calificare, cu riscul de a lipsi de efectul său util litera (c) amintită, care, după părerea noastră, are vocația să se aplice într-un mod larg, așa cum o vom explica acum.

98. În al treilea rând, luarea în considerare a obiectivelor vizate de Regulamentul nr. 110/2008 în general și de dispozițiile analizate în special permite, în opinia noastră, confirmarea interpretării pe care o susținem.

99. Astfel cum am menționat deja¹⁰⁴, considerăm că dispozițiile Regulamentului nr. 110/2008 și în special cele ale articolului 16 urmăresc protejarea indicațiilor geografice înregistrate în anexa III la regulamentul menționat, atât în interesul consumatorilor, care nu trebuie să fie induși în eroare prin indicații incorecte, cât și în interesul operatorilor economici care suportă costuri mai mari pentru a garanta calitatea produselor care merită să poarte aceste indicații, operatori care trebuie protejați împotriva actelor de concurență neloială.

100. În ceea ce privește mai precis litera (c) a aceluiași articol 16, considerăm că legiuitorul Uniunii a intenționat să îi confere un domeniu de aplicare suficient de vast pentru a garanta că obiectivele menționate mai sus pot fi atinse. Astfel, asemenea guvernului francez, considerăm că expresia „orice altă indicație” utilizată în această dispoziție poate include orice tip de indiciu sau de semn, inclusiv un text, o imagine sau un conținut care poate furniza informații privind caracteristicile produsului. Mai mult, în opinia noastră, formula flexibilă de localizare de la litera (c)¹⁰⁵ ne permite să considerăm că orice element al unuia dintre cele trei suporturi menționate, în acest caz o mențiune pe eticheta băuturii în cauză, ar putea singur să fie „susceptibil să dea o impresie falsă asupra originii acesteia” în sensul acestei dispoziții. Prin urmare, conținutul restului etichetării produsului în cauză nu poate, în opinia noastră, să compenseze caracterul eventual fals sau înșelător al indicației contestate, chiar dacă este însoțit de informații privind originea reală a produsului.

102 Și anume articolul 118m alineatul (2) din Regulamentul nr. 1234/2007 (a se vedea și notele de subsol 32 și 33 din prezentele concluzii).

103 A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Campos Sánchez-Bordona prezentate în cauza Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:581, punctele 46 și 104).

104 A se vedea punctul 34 și urm. din prezentele concluzii.

105 Și anume „orice indicație falsă sau înșelătoare [...] prezentă în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului”.

101. Cu alte cuvinte, astfel cum subliniază guvernul francez, realizarea acestor obiective ar fi pusă în pericol dacă protecția indicațiilor geografice ar putea fi restrânsă prin faptul că informații suplimentare figurează alături de o indicație care este în sine falsă sau înșelătoare, în sensul articolului 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008, deoarece reținerea acestei interpretări ar însemna admiterea utilizării unei astfel de indicații, în cazul în care este însoțită de informații exacte, care ar veni să compenseze într-un fel natura înșelătoare a acestora din urmă.

102. În sfârșit, în ceea ce privește *transpunerea jurisprudenței referitoare la Directiva 2000/13/CE*¹⁰⁶, abrogată prin Regulamentul (UE) nr. 1169/2011¹⁰⁷, care pare să fie propusă de Comisie¹⁰⁸, ne îndoiim că această transpunere este cu adevărat relevantă pentru a răspunde la a treia întrebare preliminară.

103. Astfel, Regulamentul nr. 110/2008, a cărui interpretare este solicitată aici, are un scop diferit de cel al Directivei 2000/13, întrucât aceasta din urmă reglementează cu caracter general și orizontal¹⁰⁹ „etichetarea produselor alimentare [...] și anumite aspecte referitoare la prezentarea lor și la publicitatea făcută în jurul lor”¹¹⁰, în timp ce Regulamentul nr. 110/2008, adoptat ulterior, reglementează cu caracter special și vertical „definirea, desemnarea, prezentarea, etichetarea și protecția indicațiilor geografice ale băuturilor spirtoase”¹¹¹. De aici rezultă diferențe atât în ceea ce privește obiectivele, cât și în ceea ce privește domeniul de aplicare al protecției conferite de aceste două instrumente juridice, diferențe care credem că trebuie să fie luate în considerare, în ciuda faptului că indicarea denumirilor geografice pe etichetele unor astfel de băuturi poate fi supusă uneori simultan domeniilor de aplicare ale acestora¹¹².

104. În special, având în vedere modul de redactare a articolului 2 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din Directiva 2000/13, care face obiectul jurisprudenței menționate în observațiile Comisiei, considerăm că conținutul acestei dispoziții, care se referă la „practici corecte de informare”¹¹³, nu este în realitate echivalent, nici chiar în esență, cu cel al articolului 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008, articol privind „[p] protecția indicațiilor geografice”¹¹⁴, la care se referă cea de a treia întrebare adresată în speță.

106 Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 20 martie 2000 privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la etichetarea, prezentarea produselor alimentare, precum și publicitatea acestora (JO 2000, L 109, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 6, p. 9).

107 Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2011 privind informarea consumatorilor cu privire la produsele alimentare, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 1924/2006 și (CE) nr. 1925/2006 ale Parlamentului European și ale Consiliului și de abrogare a Directivei 87/250/CEE a Comisiei, a Directivei 90/496/CEE a Consiliului, a Directivei 1999/10/CE a Comisiei, a Directivei 2000/13/CE a Parlamentului European și a Consiliului, a Directivelor 2002/67/CE și 2008/5/CE ale Comisiei și a Regulamentului (CE) nr. 608/2004 al Comisiei (JO 2011, L 304, p. 18).

108 Comisia susține că opinia sa referitoare la o examinare globală a etichetei „este în concordanță cu jurisprudența referitoare la interpretarea articolului 7 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 1169/2011, în care impresia de ansamblu are, de asemenea, o importanță”, citând Hotărârea din 10 septembrie 2009, Severi (C-446/07, EU: C:2009:530, punctul 58 și urm.) precum și Hotărârea din 4 iunie 2015, Teekanne (C-195/14, EU: C: 2015: 361, punctele 36-42). Pasajele citate se referă, de fapt, la interpretarea articolului 2 alineatul (1) litera (a) punctul (i) din Directiva 2000/13, care prevede că etichetarea normele în conformitate cu care se realizează nu trebuie să fie de natură să inducă în eroare cumpărătorul, în special asupra caracteristicilor produsului alimentar și în principal asupra naturii, identității, calităților, compoziției, cantității, durabilității, originii sau provenienței, modului de fabricare sau de obținere, o dispoziție echivalentă în esență cu cea, menționată mai sus, de la articolul 7 din Regulamentul nr. 1169/2011.

109 Potrivit considerentelor (4) și (5) ale Directivei 2000/13, această directivă are ca obiect „adoptarea normelor comunitare, cu caracter general și orizontal, aplicabile tuturor produselor alimentare introduse pe piață”, în timp ce „normele cu caracter special și vertical, care privesc numai anumite produse alimentare determinate, trebuie să fie stabilite în cadrul dispozițiilor care se referă la aceste produse”.

110 În conformitate cu articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2000/13.

111 Considerentul (9) al Regulamentului nr. 110/2008 subliniază această diferență față de Directiva 2000/13, chiar dacă anumite dispoziții ale regulamentului amintit [în special articolul 8, articolul 9 alineatul (9) și articolul 11 alineatul (4)] se referă la aceasta.

112 A se vedea de asemenea diferențele dintre Directiva 2000/13 și Regulamentul (CEE) nr. 2081/92 al Consiliului din 14 iulie 1992 privind protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine ale produselor agricole și alimentare (JO 1992, L 208, p. 1), Hotărârea din 10 septembrie 2009, Severi (C-446/07, EU: C:2009:530, punctul 58), și Concluziile avocatului general Sharpston prezentate în cauza Severi (C-446/07, EU: C:2009:289, punctele 47-49).

113 Astfel cum rezultă din articolul 7 din Regulamentul nr. 1169/2011, care corespunde articolului 2 din Directiva 2000/13 (a se vedea nota de subsol 108 din prezentele concluzii).

114 După cum rezultă din titlul articolului 16.

105. În plus, remarcăm că, în această jurisprudență, Curtea s-a pronunțat, cu siguranță, în favoarea unei examinări a situației în litigiu, care să cuprindă toate informațiile care figurează pe etichetarea produsului în cauză¹¹⁵ și chiar anumiți factori externi¹¹⁶, pentru a evalua dacă o denumire este susceptibilă să inducă în eroare consumatorii¹¹⁷, dar aceasta a făcut-o numai în ceea ce privește referințele *care nu sunt înregistrate* ca denumire de origine sau ca indicație geografică care ar fi protejate la nivelul Uniunii¹¹⁸, ipoteză care nu corespunde circumstanțelor prezentei cauze, în care se pune problema unei protecții de acest tip. Prin urmare, considerăm că este inadecvat să se efectueze un raționament prin analogie cu această jurisprudență într-un astfel de context.

106. În consecință, propunem *să se răspundă* la cea de a treia întrebare preliminară că articolul 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008 trebuie interpretat în sensul că, pentru a constata existența unei „indicații false sau înșelătoare”, interzisă de această dispoziție, nu trebuie luate în considerare informațiile suplimentare care figurează alături de semnul în cauză în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului în cauză, în special în ceea ce privește originea reală a acestuia din urmă.

107. În ceea ce privește *prezenta cauză*, având în vedere principiile deja menționate de repartizare a competențelor între instanțele naționale și Curte¹¹⁹, vom arăta doar că, dacă interpretarea propusă mai sus ar fi reținută de Curte, ne îndoiim că este necesar să se aplice interdicția menționată în circumstanțe precum cele din litigiul principal, întrucât termenul „Glen” în litigiu nu prezintă legături suficient de directe și de strânse cu indicația geografică protejată în cauză, „Scotch Whisky” și nici chiar cu țara la care se referă denumirea, și anume „Regatul Unit (Scoția)”, pentru ca acest termen să fie considerat „o indicație falsă sau înșelătoare [...] susceptibilă să dea o impresie falsă în privința originii acestuia”¹²⁰.

108. În subsidiar, în ipoteza în care această literă (c) este interpretată de Curte în sensul că ar trebui efectuată o examinare care să includă toate informațiile referitoare la semnul în litigiu, considerăm că, în mod logic, această examinare ar trebui să ducă, *a fortiori*, la același rezultat concret. Astfel, în cazul în care, în speță, ar trebui să se țină seama de toate elementele care figurează pe etichetă și care menționează în mod expres originea exactă a produsului în cauză, după cum subliniază Comisia, pare dificil de conceput că utilizarea termenului „Glen” poate fi considerată ca încadrându-se în interdicția enunțată prin respectiva dispoziție¹²¹.

115 În Hotărârea din 4 iunie 2015, Teekanne (C-195/14, EU:C:2015:361, punctele 37-44), Curtea a considerat că instanțele naționale trebuie să efectueze o examinare globală a diferitor elemente care alcătuiesc etichetarea, inclusiv lista ingredientelor de pe ambalaj.

116 În Hotărârea din 10 septembrie 2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, punctele 62 și 63), Curtea a considerat că instanțele naționale pot lua în considerare durata utilizării denumirii, dar nu eventuala bună-credință a producătorului sau a comerciantului cu amănuntul.

117 Având în vedere că articolul 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008 se referă la cazul unei „indicații [...] susceptibile să dea o impresie falsă în privința originii acestuia”.

118 A se vedea Hotărârea din 10 septembrie 2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, punctele 59 și 63), precum și Hotărârea din 4 iunie 2015, Teekanne (C-195/14, EU:C:2015:361, punctele 27-29).

119 A se vedea în special punctul 66 din prezentele concluzii.

120 A se vedea și nota de subsol 75 din prezentele concluzii.

121 Comisia subliniază în mod întemeiat că, în loc să consolideze efectul vag al denumirii „Glen”, eticheta conține, dimpotrivă, o serie de informații, cu caractere de mărime suficient de vizibilă, care fac imposibil ca un consumator să poată crede că produsul este scoțian. Într-adevăr, nu numai cuvântul „Glen” este folosit împreună cu numele locului „Buchenbach”, cu o consonanță evident germană, dar, totodată, este specificat că este vorba despre un whisky „șvab”, despre un „produs german”, fabricat de distileria Waldhorn din Berglen, informații deasupra cărora apare desenul stilizat al unui corn de vânătoare („Waldhorn” în limba germană), care, spre deosebire de cimpoi, nu este tipic scoțian.

V. Concluzie

109. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Landgericht Hamburg (Tribunalul Regional din Hamburg, Germania), după cum urmează:

- „1) Articolul 16 litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 110/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind definirea, desemnarea, prezentarea, etichetarea și protecția indicațiilor geografice ale băuturilor spirtoase și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 1576/89 al Consiliului trebuie interpretat în sensul că «utilizarea indirectă [...]» a unei indicații geografice înregistrate, interzisă de această dispoziție, impune ca denumirea în litigiu să fie identică cu indicația în cauză sau similară din punct de vedere fonetic și/sau vizual. În consecință, nu este suficient ca această denumire să poată crea, în percepția consumatorului vizat, o asociere de idei oarecare cu indicația sau cu zona geografică corespunzătoare acesteia.
- 2) Articolul 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 trebuie interpretat în sensul că «evocarea» unei indicații geografice înregistrate, interzisă de această dispoziție, nu impune ca denumirea în litigiu să prezinte în mod necesar o asemănare fonetică și vizuală cu indicația în cauză, însă nu este suficient ca această denumire să creeze, în percepția consumatorului vizat, o asociere de idei oarecare cu indicația protejată sau cu zona geografică corespunzătoare acesteia. În lipsa unei astfel de asemănări, trebuie să se țină seama de proximitatea conceptuală existentă, după caz, între indicația vizată și denumirea contestată, cu condiția ca această proximitate să fie de natură să inducă consumatorului, ca imagine de referință, produsul care beneficiază de respectiva indicație.

Pentru a constata existența unei «evocări» interzise în temeiul articolului 16 litera (b), nu trebuie luate în considerare informațiile suplimentare care figurează alături de semnul în litigiu în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului vizat, în special în ceea ce privește originea reală a acestuia din urmă.

- 3) Articolul 16 litera (c) din Regulamentul nr. 110/2008 trebuie interpretat în sensul că, pentru a constata existența unei «indicații false sau înșelătoare», interzisă de această dispoziție, nu trebuie luate în considerare informațiile suplimentare care figurează alături de semnul în litigiu în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului în cauză, în special în ceea ce privește originea reală a acestuia din urmă.”